

складу якої довгий час входила більша частина території України. Тому він зупиняється лише на переслідуваннях, особливо за мовною ознакою, не намагаючись зробити комплексного аналізу цензурного законодавства. Тому в сучасній Україні відчувається потреба в комплексному дослідженні цензурного законодавства.

До дослідження цензури, як суспільного явища вдавались історики, філологи і, навіть, філософи. Але найбільший інтерес для нас викликають роботи юристів. Серед дореволюційних авторів О.С. Алексєєв, А.Я. Антонович, В.В. Іванівський, Є.А. Назімов, Ф.М. Дмитрієв та ін. В сучасній Російській Федерації також з'явилося декілька юридичних досліджень. Так, Жирков Г.В. У 2001 р. випустив книгу "История цензуры в России XIX-XX веков"; Т.Л. Полусмак у 2003 р. стала автором історико-юридичного дослідження "Цензурное законодательство дореволюционной России"

Отже, саме в наш час відчувається гостра потреба в історико-правовому дослідженні цензурного законодавства, що діяло на українських землях у другій половині XIX – на початку XX століття.

Ісакова В.М.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
аспірант кафедри теорії держави і права

ПРАВО НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

Інститут правової допомоги є важливою гарантією забезпечення доступності правосуддя та ефективної реалізації прав людини і громадянина в цілому.

Прийняття Верховною Радою України Закону України "Про безоплатну правову допомогу", який набрав чинності 9 липня 2011 року, дозволило Україні отримати правову базу та інституціональний механізм для реалізації закріпленого статтею 59 Конституції України права кожного на правову допомогу, зокрема, у випадках, коли вона відповідно до закону повинна надаватись безоплатно. Відповідні зобов'язання було взято Україною за низкою міжнародних договорів. Йдеться, зокрема, про Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р., які встановлюють зобов'язання для держав-учасниць надавати безоплатну та кваліфіковану правову допомогу малозабезпеченим особам при обвинуваченні їх у вчиненні кримінальних правопорушень.

Прийнятий Закон передбачає надання двох видів безоплатної правової допомоги – первинної та вторинної.

Безоплатна первинна правова допомога охоплює: надання правової інформації; надання консультацій і роз'яснень з правових питань; складання заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім процесуальних); надання допомоги в забезпеченні доступу осіб до безоплатної вторинної правової допомоги та медіації.

Отримати таку допомогу має право кожна особа, що перебуває під юрисдикцією України, тобто не лише громадяни України, а й іноземні громадяни, особи без громадянства, біженці, що знаходяться на території України.

Відповідно до закону надають первинну правову допомогу усі органи виконавчої влади та місцевого самоврядування – з питань, що належать до їх компетенції, а також утворені відповідно до Закону органами місцевого самоврядування спеціалізовані установи та залучені ними фізичні і юридичні особи приватного права. Так, при місцевих державних адміністраціях, центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, виконавчих органах районних, міських рад діють громадські приймальні з надання безоплатної правової допомоги, виїзні консультаційні пункти для надання правової допомоги громадянам віддалених районів сільської місцевості. Громадські приймальні створено при управліннях юстиції. Наказом Міністерства юстиції України від 21 вересня 2011 року № 3047/5 затверджено Порядок роботи громадської приймальні з надання безоплатної первинної правової допомоги.

Суттєва роль в наданні безоплатної правової допомоги належить громадським організаціям. Так, в Україні за інформацією Міністерства юстиції України діють центри правової інформації та консультацій, які крім надання первинної правової допомоги, проводять правопросвітницькі заходи та інформаційні кампанії із захисту громадських інтересів.

Наданням первинної правової допомоги займаються і юридичні клініки, які створюються при юридичних факультетах вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. У таких клініках студенти надають безкоштовні юридичні консультації особам, що не можуть собі дозволити звернутися за платною юридичною допомогою. Діяльність юридичних клінік врегульовано наказом Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 року "Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України". Ефективно діють та надають консультації серед інших експериментальна навчальна лабораторія факультету правничих наук Національного університету "Києво-Могилянська Академія", юридичні клініки Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"

та Національного університету "Одеська юридична академія", юридична клініка "Фенікс" Київського університету права НАН України.

Безоплатна вторинна правова допомога полягає в наданні таких правових послуг: захист від обвинувачення; здійснення представництва інтересів осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складання процесуальних документів.

Право на безоплатну вторинну правову допомогу, на відміну від первинної, мають лише окремі категорії осіб, визначені законом, з урахуванням двох критеріїв – критерію малозабезпеченості та належності до тих категорій осіб, для яких законами вже закріплено право на безоплатну правову допомогу.

Згідно із Законом безпосередньо надавати безоплатну вторинну правову допомогу мають адвокати, відібрані на конкурсній основі відповідно до порядку і умов проведення конкурсу та вимог до професійного рівня адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1362. Конкурс полягає у перевірці теоретичних знань, практичних навичок і умінь претендента у різних галузях законодавства, досвіду з надання правової допомоги як захисника під час провадження дізнання, досудового слідства і розгляду кримінальних справ у суді, участі у розгляді справ про адміністративні правопорушення або як представника інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами, вміння правильно використовувати теоретичні знання у практичній діяльності, зокрема щодо складання процесуальних документів.

За результатами конкурсу відбиратимуться претенденти для включення їх до реєстрів адвокатів, які надаватимуть безоплатну вторинну правову допомогу.

Залежно від форми співробітництва – на постійній основі чи на тимчасовій основі (за окремими справами) – всі адвокати поділятимуться на тих, хто надає безоплатну правову допомогу на постійній основі за контрактом та тих, хто надає таку допомогу на тимчасовій основі на підставі договору.

Примірні форми контрактів та договорів, а також порядок і умови їх укладення встановлені постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження порядку і умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі" від 11 січня

2012 року № 8.

Якість надання безоплатної правової допомоги оцінюватиметься за такими критеріями як результативність, своєчасність, доступність, зручність, відкритість, повага до особи, професійність та конфіденційність. Для комплексного оцінювання якості діяльності суб'єктів надання безоплатної правової допомоги буде проводитися незалежний моніторинг.

25 травня 2012 року вперше в Україні відбувся Всеукраїнський день безоплатної правової допомоги.

**Матат Ю.І.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
аспірант кафедри теорії держави і права**

СУБСИДІАРНЕ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ПРАВА ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ ПРОГАЛИН У ЗАКОНОДАВСТВІ

В теорії юриспруденції під субсидіарним застосуванням норм права традиційно мають на увазі застосування до конкретних відносин нормативного припису, який регулює подібні за суттєвими ознаками відносини в суміжних, споріднених галузях.

Водночас серед вчених існують різні підходи стосовно застосування правових норм у субсидіарному порядку: так, ряд дослідників відносить субсидіарне застосування норм до різновиду аналогії закону, інші ж – розглядають в якості самостійного інституту. Так, В.І. Леушин відносить субсидіарне застосування норм до аналогії закону, "але на більш високому рівні", оскільки у першому випадку необхідне встановлення подібності не тільки в суспільних відносинах, але й у методах правового регулювання цих відносин. У свою чергу С.В. Поленіна наголошує на необхідності чіткого розмежування аналогії закону, що має сферу всередині тієї чи іншої галузі, і субсидіарного застосування, яке являє собою застосування норми однієї галузі до відносин суміжної галузі.

Я.Г. Янів відзначає, що субсидіарне застосування норм права обумовлюється єдністю права і поділом його на відповідні галузі та інститути, взаємозв'язком між ними, генетичними зв'язками, що існують між суміжними і однорідними галузями. При субсидіарному застосуванні норм права наявна схожість у предметі і методі правового регулювання. Тому, звертаючись до субсидіарного застосування норм права, як способу подолання прогалин, необхідно встановити подібність випадку, що підлягає вирішенню із суспільним відношенням, врегульованим суміжним правовим інститутом або суміжною (спорідненою) галуззю права.

Подібність суспільних відносин і методів правового